

SZABÓNÉ KÁRMÁN JUDIT

ROMOLÓGUS BÖRTÖNBEN

Az elmúlt években egy Pest megyei fegyház-és büntetés végrehajtási intézetben előadássorozatot tartottam romológia témában a személyi állománynak, majd a (többségében) cigány/roma férfi fogvatartottaknak. A rendszeres látogatások során kialakult jó kapcsolat lehetővé tette, hogy kérdőíves kutatást végezzek közöttük.

Kutatásomban az elítéltek – 95%-ban többszörösen visszaeső, 84%-ban erőszakos bűncselekmény miatt – előéletére, életútjára, a bűnözéshez vezető út állomásaira voltam kíváncsi. Az általam összeállított kérdőívek gyermekkorukra, családi hátterükre, neveltetésükre, iskolai pályafutásukra, bűnözői karrierjük alakulására, jövőképekre vonatkozó zárt és nyitott kérdéseket tartalmaztak. A mélyebb megértés, megismerés érdekében a *Családi szocializáció*, a *Szülői bánásmód*, az *Igazságos világba vetett hit* és a *Külső-belső kontrollhely* kérdőívek kitöltését is kértem a válaszadóktól.

A mintába került férfi elítéltek átlagéletkora 31,7 év volt; a legfiatalabb 22 éves (többszörösen visszaeső, erőszakos bűntényes), a legidősebb 55 éves. 53%-uk romungronnak, 42 %-uk oláh-cigánynak tartotta magát. Átlagos iskolai végzettségük: 7 osztály. Csaknem mindegyikük (95%) bűnözői karrierje problémás gyermekkorból indult, s a bűnözői életút sem volt ismeretlen előttük; 63%-uknál az apa, 5%-nál az anya, 58%-nál testvérek, 37%-nál rokonok börtönviseltek, 68%-uk baráti társasága állt büntetett tagokból. 10%-uk vallott elviselhetetlen szegénységről, folyamatos éhezésről. Alkohol és drogfogyasztás, játék-, gyógyszer-, nikotinfüggőség családjaikban általánosan jelen volt, a minta 84%-a fogyasztott rendszeresen kábítószerrel, 74% dohányzott, 63% alkohol, 52% játék, 1% gyógyszerfüggő volt. A függőségi pályafutásuk hasonlóan alakult: 6-10 éves kor között kezdődött dohányzással, 14 éves korban folytatódott rendszeres alkoholfogyasztással, 16 évesen pedig kábítószer használókká váltak.

A személyi állomány – börtönőrök, nevelőtisztek – számára összeállított kérdőív kérdéseivel azt kutattam, miképp tekintenek ők a cigány/roma fogvatartottakra, miben látják az elítéltek között a magas arányszámuk okát, van-e, s milyen mértékű előítélet bennük a cigányokkal szemben. Érdekelt, milyen ismerettel rendelkeznek a cigány népről, tapasztalnak-e különbséget cigány és nem cigány fogvatartottak között (szemlélet, gondolkodás, jövőterv szempontjából), s észlelnek-e hierarchiát a különböző csoportokhoz tartozó cigány foglyok közt.

Kutatásom céljai: a cigány/roma fogvatartottak bűnözői karrierjének kialakulásában és menetében az ismétlődő minták felfedezése, a figyelem ráirányítása a meghatározó pontokra, továbbá a személyi állomány cigányokra vonatkozó ismereteinek, viszonyulásainak megismerése. Kutatásom eredményeinek közzétételével a célzott prevenciót, s a komplex reszocializációt kívánom segíteni.

Irodalom:

Fiáth Titanilla: Börtönkönyv, Kulturális antropológia a rácsok mögött, Háttér Kiadó, 2012

Forray R. Katalin (2004): Életutak – iskolai pályák. Pécs, 2004, PTE BTK Romológia Tanszék

Szabóné Kármán Judit (2004): Sar si von? *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 5. évf. (2004) 4. sz. 335 – 358.p.

Szabóné Kármán Judit (2018): A magyarországi cigány/roma népesség kultúrantropológiai és orvosantropológiai megközelítésben 2018. Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Debrecen